

CAROL CEL MARE ȘI ROLAND

CHARLEMAGNE AND ROLAND

Allan Massie

Copyright © Allan Massie 2008

CAROL CEL MARE ȘI ROLAND

Allan Massie

Copyright © 2011 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MASSIE, ALLAN

Carol cel Mare și Roland / Allan Massie ; trad.:
Simona Ceașu. - București: ALLFA, 2011

ISBN 978-973-724-328-7

ISBN **Vol. 3** 978-973-724-325-6

I. Ceașu, Simona (trad.)

821.111-31=135.1

94(44)"08" Carol cel Mare

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved.

The distribution of this book outside Romania, without the written permission of **ALLFA**, is strictly prohibited.

Copyright © 2011 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Olimpia Novicov

Tehnoredactare: Niculina Ionescu

Corectură: Dorina-Maria Ivan

Coperta: Alexandru Novac

Allan Massie

CAROL CEL MARE ȘI ROLAND

Traducere din limba engleză de
Simona Ceașu

EDITURA ALLFA

© Claudia Massie

Allan Massie s-a născut în 19 octombrie 1938 la Singapore și a studiat la Trinity College, Cambridge. Își începe cariera ca profesor predând limba engleză în Italia, la Roma. În anii 1980 a ținut cursuri de creative writing la universitățile Edinburgh și Glasgow and Strathclyde. Este membru-invitat al Societății Regale de Literatură.

Ziarist prolific, semnează rubrici în *Glasgow Herald*, *Daily Telegraph* și *Sunday Times Scotland*. De asemenea, scrie cronici

literare pentru *The Scotsman*.

Este autorul a șaptesprezece romane. Romanele sale despre cei cinci împărați romani (*Augustus*, *Tiberius*, *Cezar*, *Antonius* și *Urmașii lui Nero*) au fost traduse în douăsprezece limbi. Este căsătorit, are doi fii și o fiică, și locuiește de douăzeci de ani în districtul Scottish Borders din Scoția.

Pentru Alison,
ca-ntotdeauna

Prefață

Acest roman încheie trilogia *Imperiului fără margini* din care mai fac parte *Fiul Arhanghelului Mihail* și *Regele Arthur*, dar este o operă de sine stătătoare. Elementul comun al acestor trei cărți este că au același povestitor, Michael Scott, și același ascultător, și anume elevul său, băiatul care avea să devină împăratul Sfântului Imperiu Roman, Frederic al II-lea.

Michael Scott s-a născut în Scoția, la granița cu Anglia, în jurul anului 1175 și a murit tot acolo în jurul anului 1230. În epoca în care a trăit a fost un renumit cărturar și astrolog și a reintrodus în Europa Occidentală operele filosofului grec Aristotel prin traducerea versiunilor arabe ale textelor originale grecești. Considerat magician și vrăjitor, a fost așezat de Dante în cel de-al optulea cerc al *Infernului*. În folclorul local se spune că „a despiciat în trei dealurile Eildon și a reușit să țină râul Tweed în frâu cu ajutorul unui căpăstru de piatră“, iar mormântul lui poate fi găsit în Melrose Abbey.

În această carte el istorisește povestea primului împărat al Sfântului Imperiu Roman, Carol cel Mare, și a nepotului acestuia, Roland, eroul celui mai renumit poem epic francez medieval, *La Chanson de Roland*. El relatează întâmplările eroice ale celor doi pentru a-i spori cunoștințele și a-l distra pe tânărul Frederic; fără îndoială că narațiunea îi prilejuia un moment de detașare din atmosfera încordată a studiilor sale intense. Scott povestește cu însuflețire, dar relatarea lui poartă pecetea unor prejudecăți. Este

extrem de pornit împotriva papalității, iar acest lucru este posibil să fi contribuit la disputele cu mai mulți papi ce au marcat domnia lui Frederic. Pe de altă parte, are o atitudine plină de înțelegere față de Islam, iar ceea ce spune despre relația dintre această religie și creștinism este extrem de relevant pentru lumea modernă. Nu se poate spune că a fost un istoric exact, dar, după părerea mea, relatările sale sunt extrem de însuflețite și grăitoare.

Relatarea descoperirii – sau a presupusei descoperiri – a manuscrisului latinesc al lui Scott în Biblioteca Națională din Paris (pe care sper că l-am tradus cât de bine m-am priceput) o puteți găsi în introducerea la *Fiul Arhanghelului Mihail*, dar nu este necesar să cunoașteți împrejurările descoperirii acestui manuscris pentru a citi și a vă bucura, sper, de această extraordinară lectură.

A.M.

I

Charlemagne, Carol cel Mare, împăratul, era un băiat mămos. Expresia „a se ține de fusta mamei“ nu se folosea pe atunci, dar dacă s-ar fi folosit, ar fi fost pe buzele tuturor. Mama sa, Bertrada, l-a îmbrăcat în haine de fetiță până la vârsta de șase ani, iar unii pretind că din această cauză vocea nu i s-a schimbat niciodată, ci a rămas subțire și pițigăiată precum cea a unui băiat din corul bisericii. După părerea mea această afirmație este ridicolă, iar vocea ascuțită, care nu se potrivea deloc cu aspectul impunător și trăsăturile virile, era mult mai probabil rezultatul unei boli din copilărie, căreia i se spune uneori „oreion“. Pe de altă parte, este un fapt bine cunoscut că băieții care fac această boală rămân cu anumite sechele, iar testiculele lor nu coboară niciodată așa cum ar trebui; ei sunt numiți adesea „eunuci naturali“. Însă există suficiente documente care atestă că Charlemagne nu era eunuc. Ba chiar dimpotrivă, a avut mulți copii, cel puțin zece născuți legitim și mult mai mulți născuți în afara căsătoriei de numeroasele sale concubine. Prin urmare, este foarte posibil să nu fi avut oreion, așa cum reiese din unele relatări referitoare la copilăria sa; sau ar mai fi posibil să nu fi avut o formă a bolii atât de gravă și în consecință coborârea testiculelor să nu fi fost afectată. Iată de ce trebuie să tragem concluzia că orice explicație privitoare la subțirimea vocii sale este o simplă ipoteză, iar adevărul se pierde în negura vremilor.

Un lucru este însă cert, acela că Bertrada îl adora pe el, dar nu-l suporta pe fratele lui mai mare, Carloman, aproape la fel de

mult pe cât îl detesta pe Pepin, soțul ei și tatăl băieților. Își detesta atât de mult soțul încât nu l-a mai primit niciodată în patul ei după seara – sau după-amiaza – în care a fost conceput cel mai mic dintre fii. Dar tocmai din pricină că era atât de dezgustată de relațiile sexuale – niciodată, după cum o atestă dovezi clare, nu a mai avut vreun iubit pe parcursul celor cincizeci și trei de ani cât a mai trăit, nici măcar un tânăr potrivit pentru vremea când femeile ajunse la maturitate sunt adesea atrase de o piele fină și de niște picioare puternice – nimeni n-a pus la îndoială vreodată paternitatea viitorului împărat.

Bertrada era o femeie pioasă, care stătea în genunchi și se ruga ore întregi în fiecare zi, iar uneori, în postul mare, se ruga trei zile și trei nopți fără întrerupere. Fiind o femeie virtuoasă, a dat de înțeles că se roagă pentru toți oamenii săraci din lume, iar acest lucru a avut o anumită influență asupra lui Carol, căci el a fost întotdeauna dispus să-i ajute pe cei nevoiași, iar atunci când, la bătrânețe, a descoperit că există creștini care trăiesc în sărăcie în Siria, Egipt și Africa, la Ierusalim, Alexandria și Cartagina, a dat dovadă de compasiune față de solicitările lor și le-a trimis bani. Așa afirmă biograful său, sfântul Eginhard. Fiind eu însumi, după cum bine știi, prințul meu, înclinat spre scepticism, bănuiesc că puțini dintre acești bani au ajuns la cei cărora le erau destinați, pentru că au fost însușiți de curteni sau folosiți de abații și preoții prin intermediul cărora erau trimiși la satisfacerea propriilor interese. În Scoția, unde, după cum știi, m-am născut și am crescut, există o expresie: *tarry-handed*, adică înclinat spre furt; și am observat că donațiile caritabile au adesea această soartă. Sunt atât de tentante încât cei însărcinați să le distribuie nu se grăbesc să-și îndeplinească misiunea, ci descoperă o întrebuintare mai presantă banilor; și tocmai din acest motiv obișnuiesc să le dau eu însumi de pomană cerșetorilor, dar refuz să le ofer bani tuturor celor care îi cer în numele vreunei frății de caritate.

M-am abătut însă de la subiect. Ceea ce nu este de condamnat, după părerea unora, căci deseori din astfel de digresiuni culegem

vorbe înțelepte, iar în cazul nostru, sfatul pe care ți l-am dat este bun. Să nu ai vreodată încredere în instituții.

După cum spuneam, Bertrada nu-și putea suporta soțul; pe bună dreptate însă, căci Pepin, scund și bondoc, disproporționat – brațele lui erau la fel de lungi ca ale maimuțelor din menajeria adunată de bunicul tău regele – avea un caracter detestabil, era un ticălos. De pildă, odată, când Carol a pălit la vederea unui stârv mâncat în mare parte de viermi, Pepin l-a apucat pe tânăr de guler și de poalele tunicii și l-a băgat cu fața în hoit, strigând că asta îl va vindeca de stilul lui afectat și de mofiturile muieresti. Apoi a râs când tânărul a vomat și l-a împins într-un bălegar. Pepin nu era doar coleric, ci și violent și grosolan, plăcându-i să siluiască femeile. Nu e de mirare că Bertrada îl detesta.

Avea însă și calități, firește, și am putea spune chiar că era un bărbat remarcabil. A fost cel dintâi din familia sa care a preluat coroana. Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Trebuie să știi că secole de-a rândul regii francilor se trăgeau din familia Merovingienilor, un neam de o vechime practic incalculabilă. Potrivit unei legende păgâne, ei provin din împreunarea zeului Wotan cu o nimfă a apelor, dar este puțin probabil. Alții – ereticii creștini – relatează ceva ce eu abia îndrăznesc să scriu, atât de lipsită de pietate este afirmația lor: ei spun că Merovingienii sunt descendenții unei căsătorii sau poate ai unei legături între Mântuitor, Domnul nostru Isus Hristos, și păcătoasa Maria Magdalena.

Oricum, este adevărat că linia ancestrală a Merovingienilor are o vechime inimaginabilă și că înainte ca strămoșii voștri francii să vadă lumina adevăratei credințe și să audă Cuvântul lui Hristos, ei au considerat că regii lor sunt zei sau cel puțin au presupus că sunt așezați lângă tronul zeilor.

În orice caz, în epoca despre care scriu acum, ei își pierduseră din nefericire acest statut, iar fostele divinități decăzuseră într-atât încât nu erau cu nimic mai presus de niște bieți idioți. Încă erau venerați, dar nu mai aveau nicio putere. Aceasta era exercitată

acum de căpeteniile de la curte, miniștri sau viceregi, care au căpătat titlul de mai-mare al curții.

Mai-marele curții guverna în numele regelui, iar acestuia nu-i rămânea altceva de făcut decât să fie mulțumit de titlul de rege, de plete (tăierea părului constituind o impietate) și de barba lungă. Regele primea ambasadorii și-i asculta, dar nu le putea oferi niciun răspuns până când nu primea unul din partea mai-marelui curții. Nu avea nimic care să-i aparțină cu adevărat și nici bani, cu excepția alocăției pe care i-o acorda mai-marele. Palatul său n-ar fi fost recunoscut ca atare de niciun monarh creștin din ziua de azi; arăta era o baracă lungă făcută din lemn. O dată pe an era dus acolo la o Adunare a poporului, iar mijlocul de transport era un car de fermă tras de boi și mânat de un slujitor care în celelalte zile din an era plugar.

Cu toate acestea, multă vreme, nici cel mai temerar mai-mare al curții nu a îndrăznit să-i ia locul, din pricina caracterului sacru pe care îl avea acest rege inutil.

Nici măcar bunicul lui Charlemagne, puternicul Carol Martel, care, în două mari bătălii, i-a înfrânt pe sarazini – sau mauri – și i-a alungat din frumosul ținut al Franței (pe care aveau de gând să-l cucerească, așa cum făcuseră și cu Spania), nu a încercat – sau nu a îndrăznit – să-i detroneze pe acești neisprăviți de stirpe regală. I-a fost de ajuns să profite de puterea reală în calitate de mai-mare al curții; nu i-a păsat de nimic altceva.

Fiul său Pepin a fost însă de altă părere, poate din cauză că era un bărbat de statură mică. Îl irita faptul că era obligat ca atunci când trebuia să i se adreseze celui din urmă dintre Merovingieni, pe nume Childeric, să se poarte ca atunci când onorezi un stăpân.

A fost o vreme când Merovingienii erau niște oameni de temut, în perioada războaielor dintre Chilperic, care domnea în nordul și vestul Franței, și cumnata sa, cumplita Brunnhilda, fiica unui prinț al vizigoților care, în calitate de regentă pentru fiii săi, domnea în sudul și estul ținutului. Chilperic, care a fost comparat de călugărul-canonice Grigore din Tours, cu Irod și Nero, date fiind impietatea, erezia și cruzimea de care dădea dovadă, a negat

existența Sfintei Treimi. Brunnhilda, nemiloasă precum Izabela (soția lui Ahab, regele Israelului), a incendiat castelele nobilimii și a dat ordin să fie ucis episcopul Verdunului, lapidat cam în același fel ca primul martir creștin, Sfântul Ștefan. Detestată, dar și temută, Brunnhilda a fost în cele din urmă prinsă de dușmanii ei pe malul Lacului Neuchâtel. A fost torturată timp de trei zile, iar apoi legată de coada unui cal năvăș, care a fost biciuit să pornească în galop. Un tratament aspru pentru o femeie aflată în al șaptelea deceniu al vieții.

Pepin a ascultat cântecele menestrelilor de la palat despre acești monștri și a bătut în retragere, dar nu și-a putut înfrâna admirația. Ceea ce a făcut ca disprețul lui față de Childeric, stăpânul lui de la acea vreme, un merovingian binevoitor, blond și complet lipsit de minte, să fie și mai puternic. Și totuși, o vreme a ezitat, rozându-și unghiile până la sânge din cauza nehotărârii. Deși era vrednic de dispreț, regele păstra ceva din misterioasa sacralitate din vremuri păgâne de mult apuse. Nimeni nu-l mai putea venera acum pe Wotan, nici nu mai putea crede în legătura sa cu nimfa mărilor. Și cu toate astea...

Trebuia să existe o soluție, iar Pepin a găsit-o în persoana Papei. După ce a obținut mai întâi aprobarea și loialitatea episcopilor și abaților franci prin donații generoase, Pepin a condus o delegație la Sfântul Părinte, el însuși asediat în Italia de regii longobarzi, care aveau ambiția să-și însușească ceea ce era deja cunoscut drept Patrimoniul Sfântului Petru. I-a propus un târg: dacă Sanctitatea Sa va fi de acord cu înlăturarea de pe tron a nefericitului Childeric, atunci el, Pepin, va deveni brațul înarmat al Sfintei Biserici și al adevăratei credințe.

— Așa cum tatăl meu, Carol Martel, i-a alungat pe necredincioși din minunatul ținut al Franței, a spus el, și eu voi sluji drept sabie și scut Sfântului Petru.

Ce altceva ar fi putut fi pe placul Papei Ștefan al II-lea? Nu-l costa nimic să scape de merovingian. Prin urmare, bietul Childeric a fost prins și i s-a tăiat părul – un gest care până nu demult ar fi fost considerat un sacrilegiu, iar cei ce-i rămăseseră loiali au fost

nevoiți să se poarte în consecință. A fost obligat să suporte ceremonialul tonsurii. I-au fost scoși ochii (deși Pepin a dat de înțeles că gărzile care au făcut acest lucru și-au depășit atribuțiile) și a fost închis într-o mănăstire unde – nu putem decât să sperăm – și-a dedicat restul nefericitei sale existențe rugăciunii, postului și respectării voinței Domnului.

Cu toate acestea, chiar și în momentele sale de deplină glorie, Pepin a continuat să fie tulburat. Apropiatii săi îl vedeau asistând tăcut la ospete, bându-și până la fund pocalele cu băutură și mușcându-și mustățile lungi.

— Un cap ce poartă o coroană dobândită pe nedrept, a spus cineva, nu-și va găsi niciodată liniștea.

Papa a remarcat tulburarea aliatului său și i-a înțeles și pricina. Pepin a fost acceptat rege de Adunarea poporului, care, în realitate, n-a avut încotro. Lipsea însă ceva, iar Papa era dispus să restabilească situația.

A venit la Paris. A discutat, îndelung și în secret, cu Pepin, într-un mod care l-a flatat pe noul rege, dar l-a și tulburat.

Sanctitatea Sa a spus:

— Unii te consideră un uzurpator; când vei suferi prima înfrângere, oricât de neînsemnată, ei se vor revolta și vor încerca să te înlăture de pe tron. Nu-ți face iluzii că acest lucru nu se va întâmpla niciodată. Niciun om nu e urmărit de noroc din leagăn până în mormânt. În Sfânta Scriptură se povestește că până și puternicul rege David, deși era în grațiile Domnului, a fost alungat din palatul său regal și din orașul Ierusalim când fiul său Absalom s-a ridicat împotriva lui. Nu-ți pot garanta soarta. De o astfel de putere este lipsit chiar și urmașul Sfântului Petru. Mai mult, Necuratul, Satana însuși, lucrează împotriva celor mai virtuoși dintre oameni. Însă, chiar dacă nu te pot păzi de viclesugurile sale, stă în puterea cu care m-a investit Atotputernicul și care mi-a fost confirmată de Donația făcută de marele împărat Constantin tronului Sfântului Petru să-ți acord legitimitatea de care acum te temi că ești lipsit.

Prin urmare, după ce l-a convins pe Pepin, Papa a celebrat o liturghie la bazilica Saint-Denis și l-a miruit pe rege cu ulei sfințit,

iar apoi l-a încoronat oficial. Acesta era un ritual nou pentru franci. Apoi Papa l-a luat de mână pe Pepin, l-a îmbrățișat, l-a salutat ca pe cel mai vârstnic fiu al Romei și i s-a adresat numindu-l „Maiestatea voastră creștină“.

Apoi, peste câteva luni, Pepin a coborât în Italia, în fruntea armatei sale, și în două – sau după părerea altora – trei bătălii i-a bătut crunt pe longobarzi.

— Adevărul este, a spus Papa, că Atotputernicul mi-a trimis o sabie cu care să-i distrug pe amaleciți.

Fără îndoială că așa au stat lucrurile. Cu toate acestea, situația și în special relația dintre Sfântul Părinte și monarhii franci erau mult mai complicate decât o sugerează această simplă formulă. De aceea, prințul meu, trebuie să îți explic toate acestea, ca să poți înțelege mai întâi misterul și măreția lui Carol cel Mare și, în al doilea rând, însă în mod absolut necesar, problemele cu care te vei confrunta în calitate de moștenitor al acestuia când vei prelua conducerea Imperiului.

Prezentarea mea s-ar putea să îți pară neinteresantă, aridă. Rogu-te să-mi dai totuși ascultare și să nu închizi ochii și urechile de la ceea ce am de spus. Nu sări peste capitolul următor, ca să poți ajunge mai degrabă la mult mai ispititoare povestiri despre războaiele lui Carol cel Mare și despre istoria lui Roland și a semenilor săi. Îți promit, de la bun început, că te vei delecta îndeajuns și vei avea parte de aventuri cavalești și de domnițe frumoase ce trebuie să fie salvate.

Până atunci însă, trebuie să-ți înfrânezi sufletul.